

Dr. Grad-Gyenge Anikó

A VÉDELMIIDŐ-IRÁNYELV MÓDOSÍTÁSÁRÓL SZÓLÓ SZABÁLYOK ÁTÜLTETÉSE A MAGYAR JOGBA

Előzmények

Az Európai Parlament és a Tanács 2011. szeptember 27-én fogadta el a szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejéről szóló 2006/116/EK irányelv (a továbbiakban: alapirányelv) módosításáról szóló európai parlamenti és tanácsi 2011/77/EU irányelvet (a továbbiakban: módosító irányelv). Az irányelv kihirdetésére 2011. október 11-én került sor, amely szerint az irányelv 2011. november 1-jén lépett hatályba, a tagállamok számára az átültetés határideje a hatálybalépéstől számított két év, azaz 2013. november 1.

Az EU-harmonizációra irányadó hatályos magyar szabályozás szerint a Kormánynak a hatálybalépést követően ún. jogharmonizációs javaslatot kellett készíteni, amely az irányelv átültetésére vonatkozó eljárási lépések (a tervezet közigazgatási egyeztetésre bocsátása, a közigazgatási államtitkári értekezletre, majd a Kormány ülésére való benyújtása, az Országgyűlésben való tárgyalása) határidejét adja meg. Ez a dokumentum nem nyilvános (a benne megadott határidők természetesen majd látszanak a Kormány munkatervében), ugyanakkor ahhoz, hogy az irányelvet átültető szabályok 2013. november 1-jével hatályba léphessenek Magyarországon, a szabályokat 2013 tavaszán szükséges az Országgyűlésben megtárgyalni, így a kodifikációs előkészületeket 2012-ben kell lefolytatni. Ahhoz, hogy az érintettek előzetesen kialakíthassák álláspontjukat, illetve hogy a jogalkotás előkészítése során ezt hatékonyan képviselhessék, szükséges az irányelv átültetésével kapcsolatos kérdések megvizsgálása. Emiatt az alábbi elemzés a módosító irányelv nyomán szükséges nemzeti szabályozási problémákat tárja fel, illetve tesz ezek kezelésére javaslatot. Figyelemmel arra, hogy a tanulmány alapjául szolgáló elemzés a ProArt Szövetség a Szerzői Jogokért felkérésére készült, ezért szükségszerűen elsősorban a jogosulti szempontokat szem előtt tartó aspektusok kerültek vizsgálatra.

Az elemzés azt a módszert követi, hogy ismerteti az új irányelvi szabályokat az alapirányelv kontextusába helyezve, majd megvizsgálja, hogy ezek milyen logika szerint rendezhetők, ezek közül melyek az „egyszerűen” átültethető rendelkezések, illetve hol van szükség ezen túlmutatóan is nemzeti jogalkotási lépésekre.

I. A VÉDELMI IDŐRE VONATKOZÓ SZABÁLYOK MÓDOSÍTÁSÁNAK CÉLJA

A módosító irányelv két, egymástól jól elkülöníthető célt valósít meg: egyrészt egyes szöveges zeneművek védelmi idejének számítását egységesíti, másrészt a hangfelvétel-előál-

lítók és az előadóművészek teljesítményein fennálló jogok jelenlegi 50 éves védelmi idejét emeli 70 évre. A módosító irányelv ezen célok általános indokolását tartalmazza a preambulumbekkezdések körében, először a védelmi idő meghosszabbítása tekintetében:

(1) *A 2006/116/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv alapján az előadóművészek és a hangfelvétel-előállítók számára megállapított védelmi idő 50 év.*

(2) *Az előadóművészek esetében ez az időtartam az előadáskor kezdődik, vagy ha az előadás rögzítését az előadás időpontjától számított 50 éven belül jogszerűen nyilvánosságra hozzák vagy jogszerűen a nyilvánossághoz közvetítik, az időtartam az első ilyen nyilvánosságra hozatalkor vagy – ha ez korábbi – az első ilyen nyilvánossághoz közvetítéskor kezdődik.*

(3) *A hangfelvétel-előállítók esetében ez az időtartam a hangfelvétel rögzítésekor vagy a rögzítést követő 50 éven belüli jogszerű nyilvánosságra hozatalakor, vagy ha ilyen módon nem hozzák nyilvánosságra, a rögzítést követő 50 éven belüli jogszerű nyilvánossághoz közvetítésekor kezdődik.*

(4) *Az előadóművészek alkotó hozzájárulásának társadalmilag elismert fontosságát alkotó és művészi hozzájárulásukat elismerő, megfelelő szintű védelemnek kell tükröznie.*

(5) *Az előadóművészek általában fiatalon kezdik karrierjüket, és az előadások rögzítésére vonatkozó jelenlegi, 50 éves védelmi idő gyakran nem védi előadásaikat egész életük során. Ezért néhány előadóművész élete vége felé jövedelemkieséssel szembesül. Emellett az előadóművészek gyakran nem képesek az őket megillető jogokra támaszkodni, hogy megakadályozzák vagy korlátozzák előadásaik életük folyamán esetlegesen előforduló kifogásolható felhasználását.*

Majd a szöveges zeneművek védelmi ideje számítása egységesítésének tekintetében:

(18) *Egyes tagállamokban a szöveggel rendelkező zeneműveknek az utoljára elhunyt szerző halálától számított, egységes védelmi időt adnak, míg más tagállamokban külön védelmi idő vonatkozik a zenére és a szövegre. A szöveggel rendelkező zeneműveket túlnyomórészt közösen szerzik. Egy opera például gyakran egy szövegíró és egy zeneszerző műve. Sőt, az olyan zenei műfajok esetében, mint a jazz, rock és pop, az alkotás folyamatát gyakran közös munka jellemzi.*

(19) *Következésképpen, az olyan, szöveggel rendelkező zeneművek tekintetében, amelyek szövegét és zenéjét együttes használatra szerezték, a védelmi idő harmonizálása nem teljes, és ez akadályt jelent az áruk és olyan szolgáltatások szabad mozgása számára, mint például a határokon átnyúló közös jogkezelési szolgáltatások. Az ilyen akadályok elhárítása érdekében az ezen irányelv tagállami átültetése határidejének időpontjában védelem alatt álló minden ilyen alkotást valamennyi tagállamban ugyanazon harmonizált védelmi időnek kell megilletnie.*

(20) *A 2006/116/EK irányelvet ezért megfelelően módosítani kell.*

A preambulumbekzdések önálló átültetést nem igényelnek, tartalmuknak a leendő törvényjavaslat miniszteri indokolásában kell megjelennie. Azt itt szükséges megjegyezni, hogy a rendelkező részben biztosított hosszabbítás ténylegesen nem minden esetben fogja garantálni azt, hogy a védelem az előadóművészeket egész életükben megillessze.

II. A VÉDELMI IDŐ MÓDOSÍTÁSA AZ ELŐADÓMŰVÉSZI ÉS A HANGFELVÉTEL-ELŐÁLLÍTÓI TELJESÍTMÉNYEK TEKINTETÉBEN

II.1. Az új rendelkezések

Az alapirányelvnek az előadóművészek és hangfelvétel-előállítók jogai védelmi idejére vonatkozó, korábban hatályos 3. cikke a következőképpen módosul:

„(1) Az előadóművészek jogai az előadás időpontjától számított ötven éven át részesülnek védelemben. ~~Ha azonban az előadás rögzítését ezen az időn belül jogszerűen nyilvánosságra hozzák vagy jogszerűen a nyilvánossághoz közvetítik, a védelmi idő az első nyilvánosságra hozataltól vagy – ha ez korábbi – az első nyilvánossághoz közvetítéstől számított ötven év. Mindazonáltal, ha az előadás hangfelvételtől eltérő rögzítését ezen az időn belül jogszerűen nyilvánosságra hozzák vagy jogszerűen a nyilvánossághoz közvetítik, a védelmi idő az első ilyen nyilvánosságra hozataltól vagy – ha ez korábbi – az első ilyen nyilvánossághoz közvetítéstől számított 50 év, ha az előadás hangfelvételen történt rögzítését ezen az időn belül jogszerűen nyilvánosságra hozzák vagy jogszerűen a nyilvánossághoz közvetítik, a védelmi idő az első ilyen nyilvánosságra hozataltól vagy – ha ez korábbi – az első ilyen nyilvánossághoz közvetítéstől számított 50-70 év.~~

(2) A hangfelvétel-előállítók jogai az első rögzítéstől számított 50-70 év elteltével megszűnnek. Ha azonban a hangfelvételt ezen időszakon belül jogszerűen nyilvánosságra hozzák, az említett jogok az első jogszerű nyilvánosságra hozatal időpontját követő 50-70 év elteltével szűnnek meg. Amennyiben az első mondatban említett időszakon belül jogszerű nyilvánosságra hozatal nem történt, de a hangfelvételt ezen időszak alatt jogszerűen a nyilvánossághoz közvetítették, az említett jogok az első jogszerű nyilvánossághoz közvetítés időpontját követő 50-70 év elteltével szűnnek meg.

Amennyiben azonban a hangfelvétel-előállítók jogai a 93/98/EGK irányelvnek az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001/29/EK irányelvvel történő módosítást megelőző szövege szerinti 3. cikkének (2) bekezdése értelmében 2002. december 22-én már nem részesültek védelemben, ez a bekezdés nem jár azzal a hatással, hogy e jogok újra védelemben részesüljenek.”

A kapcsolódó preambulumbekendések a következők:

(6) *Az előadóművészeknek legalább a saját életük teljes hossza során hozzá kell jutniuk ahhoz a bevételhez, amely az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001. május 22-i 2001/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv szerinti többszörözés és hozzáférhetővé tétel kizárólagos jogából, valamint az említett irányelv értelmében a magáncélú többszörözésért biztosított méltányos díjazásból, és a bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról szóló, 2006. december 12-i 2006/115/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv szerinti terjesztés és bérbeadás kizárólagos jogából származik.*

(7) *Az előadások rögzítésére és a hangfelvételekre vonatkozó védelmi időt ezért az azt megalapozó eseménytől számított 70 évre meg kell hosszabbítani.*

Az előadóművészek védett teljesítményein fennálló jogok védelmi ideje az átültetéssel háromszintűvé válik:

- a) a rögzítetlen előadások esetében a védelem 50 éves lesz, és ennek kezdő időpontja az előadás időpontja;
- b) a nem hangfelvételen, hanem más módon (például videoklipen,¹ filmben) rögzített előadások esetében szintén 50 év, amelynek kezdő időpontja az előadás időpontja, vagy ha a rögzítést ezen az időn belül jogszerűen nyilvánosságra hozzák vagy jogszerűen a nyilvánossághoz közvetítik, az első ilyen nyilvánosságra hozataltól vagy – ha ez korábbi – az első ilyen nyilvánossághoz közvetítéstől számított 50 év;
- c) a hangfelvételen foglalt előadásokon fennálló előadóművészi jogok védelmi ideje 70 év lesz, amelynek kezdő időpontja az előadás időpontja, vagy, ha a rögzítést ezen az időn belül jogszerűen nyilvánosságra hozzák vagy jogszerűen a nyilvánossághoz közvetítik, a védelmi idő az első ilyen nyilvánosságra hozataltól vagy – ha ez korábbi – az első ilyen nyilvánossághoz közvetítéstől számított 70 év.

II.2. A hatályos magyar szabályozás

A hatályos magyar szabályozásban e vonatkozásban szereplő megfelelő rendelkezések a következők.

84. § (1) Az e fejezetben szabályozott jogok a következő időtartamokban részesülnek védelemben:

¹ Itt mindenesetre meg kell jegyezni, hogy a videoklipek, filmek kezelése problematikus lehet: egyes esetekben a képet a már rögzített hangfelvételhez rendelik hozzá, ilyen esetben a hangfelvétel és a megfilmesítés védelme elválhat egymástól. Viszont azokban az esetekben, amikor egyszerre történik az előadás és az audiovizuális rögzítés, felmerülhet az a kérdés, hogy hol a határ a hangsáv és az önálló hangfelvétel között.

a) a hangfelvételek és az azokban rögzített előadások a hangfelvétel első forgalomba hozatalát követő év első napjától számított ötven évig, illetve a hangfelvétel elkészítését követő év első napjától számított ötven évig, ha ezalatt nem hozták forgalomba a hangfelvételt;

b) a nem rögzített előadások az előadás megtartását követő év első napjától számított ötven évig.

(2) Ha a hangfelvételt az elkészítését követő év első napjától számított ötven éven belül nem hozták forgalomba, viszont ezalatt azt a nyilvánosságához közvetítették, az (1) bekezdés *a)* pontjában szabályozott időtartamot az első ízben a nyilvánosságához történő közvetítést követő évet alapul véve kell számítani.

II.3. A szükséges módosítások

A módosításnak egyrészt érintenie kell a 84. § (1) bekezdés *a)* pontot, még hozzá olyan módon, hogy az ötven évet hetven évre kell emelni. Továbbá be kell szúrni egy további szabályt a nem hangfelvételben rögzített előadások tekintetében [logikailag új *b)* pontot kell bevezetni, a jelenlegi *b)* pont számozását pedig *c)* pontra kell módosítani], tartalmilag a hatályos *a)* pontra utaló (2) bekezdés szerint.

84. § (1) Az e fejezetben szabályozott jogok a következő időtartamokban részesülnek védelemben:

a) a hangfelvételek és az azokban rögzített előadások a hangfelvétel első forgalomba hozatalát követő év első napjától számított *ötven hetven* évig, illetve a hangfelvétel elkészítését követő év első napjától számított *ötven hetven* évig, ha ezalatt nem hozták forgalomba a hangfelvételt;

b) a nem hangfelvételben rögzített előadások a rögzítés első forgalomba hozatalát követő év első napjától számított ötven évig, illetve a rögzítés elkészítését követő év első napjától számított ötven évig, ha ezalatt nem hozták forgalomba a felvételt;

c) a nem rögzített előadások az előadás megtartását követő év első napjától számított ötven évig.

(2) Ha a hangfelvételt az elkészítését követő év első napjától számított *ötven hetven* éven belül nem hozták forgalomba, viszont ezalatt azt a nyilvánosságához közvetítették, az (1) bekezdés *a)* pontjában szabályozott időtartamot az első ízben a nyilvánosságához történő közvetítést követő évet alapul véve kell számítani.

(3) Ha a nem hangfelvételben foglalt előadást a rögzítés elkészítését követő év első napjától számított ötven éven belül nem hozták forgalomba, viszont ezalatt

azt a nyilvánossághoz közvetítették, az (1) bekezdés b) pontjában szabályozott időtartamot az első ízben a nyilvánossághoz történő közvetítést követő évet alapul véve kell számítani.

Vagy összevonva a (2)–(3) bekezdést:

(2) Ha hangfelvételt az elkészítését követő év első napjától számított hetven éven, a nem hangfelvételben rögzített előadást 50 éven belül nem hozták forgalomba, viszont ezalatt azt a nyilvánossághoz közvetítették, hangfelvétel esetében a 70, egyéb rögzítés esetében az 50 éves időtartamot az első ízben a nyilvánossághoz történő közvetítést követő évet alapul véve kell számítani.

III. A VÉDELMI IDŐ MEGHOSSZABBÍTÁSÁNAK HATÁLYA

A védelmi idő felemelése ezekben az esetekben nem történik teljes visszaható hatállyal. (Teljes visszaható hatály alatt azt értjük, hogy azoknak a felvételeknek a védelmi ideje is meghosszabbodik, amelyeknek a védelmi ideje a hatálybalépést megelőzően már lejárt, de ha korábban is a most meghatározott, hosszabb védelmi idő lett volna hatályban, akkor még védelem alatt állnának.)

III.1. A meghosszabbítás hatályára vonatkozó új rendelkezések

A meghosszabbítás hatályáról a módosító irányelv a következőképpen rendelkezik.

10. cikk

(5) A 3. cikk (1) bekezdésétől a 3. cikk (2e) bekezdéséig terjedő rendelkezéseknek a 2011. október 31-én hatályos változata alkalmazandó azon előadások rögzítésére és hangfelvételekre, amelyek tekintetében az előadóművész és a hangfelvétel-előállító az említett rendelkezések 2011. október 30-án hatályos változata értelmében 2013. november 1-jén még védelem alatt áll, valamint azon előadások rögzítésére és hangfelvételekre, amelyek ezen időpont után születnek.

III.2. A szükséges módosítás

Figyelemmel arra, hogy korábban is harmonizált volt az előadásokra és hangfelvételekre vonatkozó védelmi idő, jelenleg az EU-ban nincsenek olyan előadások vagy hangfelvételek, amelyek egyik tagállamban még védettek lennének, másutt viszont már nem, a védelmi idő egyformán fennáll mindenütt, vagy egyformán lejárt már. Ennek megfelelően azoknak a teljesítményeknek az esetében, amelyek tekintetében a védelmi idő lejárt már, az nem éled fel a jövőre nézve sem. Vagyis csak azoknak a teljesítményeknek a védelme hosszabbodik meg, amelyek még védelem alatt állnak bárhol, azaz a jelen esetben mindenhol az EU-n be-

lül 2013-ban, tehát valamennyi, legkorábban 1963. január 1-jén vagy azt követően lezajlott előadás, illetve elkészült felvétel esetében.

E tekintetben tehát az irányelvet átültető törvényben olyan rendelkezés elhelyezése szükséges, amely arra vonatkozik, hogy a hosszabb védelmi időre vonatkozó szabályokat [84. § (1)–(3) bekezdés] kell alkalmazni valamennyi, a törvény hatálybalépésének időpontjában még védelem alatt álló előadás és hangfelvétel vonatkozásában.

IV. AZ ELŐADÓMŰVÉSZEK ÉS A HANGFELVÉTEL-ELŐÁLLÍTÓK JOGAI A VÉDELEM 50. ÉS 70. ÉVE KÖZÖTT

Az alapirányelv 3. cikke a módosító irányelv 1. cikke 2. pontjának c) pontja alapján a következő rendelkezésekkel egészül ki, továbbá az alapirányelv a következő 10a. cikkel egészül ki a 4. pont alapján:

(2a) Amennyiben 50 évvel a hangfelvétel jogszerű nyilvánosságra hozatalát követően, vagy amennyiben ilyenre nem került sor, 50 évvel azután, hogy a hangfelvételt jogszerűen a nyilvánossághoz közvetítették, a hangfelvétel-előállító nem kínálja fel a hangfelvétel többszörözött példányaait megfelelő mennyiségben értékesítésre, vagy nem teszi a hangfelvételt akár vezetékes, akár vezeték nélküli módon a nyilvánosság számára hozzáférhetővé úgy, hogy a nyilvánosság tagjai ahhoz a hozzáférés helyét és idejét egyénileg megválasztva hozzáférhessenek, az előadóművész felmondhatja azt a szerződést, amellyel az előadása rögzítéséhez kapcsolódó jogait valamely hangfelvétel-előállítóra ruházta vagy engedményezte (a továbbiakban átruházási vagy engedményezési szerződés). Az átruházási vagy engedményezési szerződés felmondásának joga akkor gyakorolható, ha a felvétel-előállító az előadóművésznek az átruházási vagy engedményezési szerződés előző mondat alapján történő felmondására irányuló szándékáról szóló értesítését követő egy éven belül elmulasztja elvégezni az említett mondatban szereplő mindkét felhasználási cselekményt. Az előadóművész nem mondhat le a szerződés felmondásához való jogáról. Ha a hangfelvétel több előadóművész előadásának rögzítését tartalmazza, átruházási vagy engedményezési szerződéseiket az alkalmazandó nemzeti jogszabályokkal összhangban mondhatják fel. Ha az átruházási vagy engedményezési szerződést e bekezdés alapján felmondják, a hangfelvétel-előállító hangfelvételhez kapcsolódó jogai megszűnnek.

(2b) Ha az átruházási vagy engedményezési szerződés jogot biztosít az előadóművész számára nem ismétlődő díjazás igénylésére, az előadóművész a hangfelvétel-előállítótól éves kiegészítő díjazásra jogosult a hangfelvétel jogszerű nyilvánosságra hozatalát követő 50. évet, vagy amennyiben ilyenre nem került sor, a hangfelvétel jogszerű nyilvánossághoz közvetítését követő 50. évet köz-

vetlenül követő minden egyes teljes év vonatkozásában. Az előadóművész nem mondhat le az ilyen éves kiegészítő díjazásra való jogosultságáról.

(2c) A hangfelvétel-előállító által a (2b) bekezdésben említett éves kiegészítő díjazás kifizetésére félreteendő teljes összeg a szóban forgó díjazás kifizetésének tárgyévét megelőző év során az érintett hangfelvétel sokszorosításából, terjesztéséből és hozzáférhetővé tételéből a hangfelvétel-előállítónál keletkezett bevétel 20%-ának felel meg, a hangfelvétel jogszerű nyilvánosságra hozatalát, vagy amennyiben ilyenre nem került sor, a hangfelvétel jogszerű nyilvánossághoz közvetítését követő 50. év elteltével.

A tagállamok biztosítják, hogy a hangfelvétel-előállítók kérésre minden olyan tájékoztatást kötelesek legyenek megadni a (2b) bekezdésben említett éves kiegészítő díjazásra jogosult előadóművészeknek, amely szükséges lehet e díjazás kifizetésének biztosítása érdekében.

(2d) A tagállamok biztosítják, hogy a (2b) bekezdésben említett éves kiegészítő díjazásra való jogosultságot a közös jogkezelő szervezetek kezeljék.

(2e) Amennyiben az előadóművész ismétlődő díjfizetésre jogosult, az előadóművészeknek a hangfelvétel jogszerű nyilvánosságra hozatalát, vagy amennyiben ilyenre nem került sor, a hangfelvétel jogszerű nyilvánossághoz közvetítését követő 50. év elteltével kifizetett díjazást sem előlegfizetéssel, sem szerződésben meghatározott levonással nem lehet csökkenteni.

10a. cikk

Átmeneti intézkedések

(1) Amennyiben nincs egyértelmű szerződéses utalás az ellenkezőjére, a 2013. november 1. előtt kötött átruházási vagy engedélyezési szerződés hatályosnak tekintendő azon időpontra is, amikor a 3. cikk (1) bekezdésének a 2011. október 30-án hatályos változata értelmében az előadóművész védelmi ideje lejárt.

(2) A tagállamok rendelkezhetnek úgy, hogy az előadóművészeket ismétlődő díjfizetésre jogosító, 2013. november 1. előtt kötött átruházási vagy engedélyezési szerződéseket a hangfelvétel jogszerű nyilvánosságra hozatalát, vagy amennyiben ilyenre nem került sor, a hangfelvétel jogszerű nyilvánossághoz közvetítését követő 50. év elteltével módosítani lehet.

A kapcsolódó preambulumbekkezdések:

(8) Az előadás rögzítésével kapcsolatos jogoknak vissza kell szállniuk az előadóművészre, ha a hangfelvétel-előállító tartózkodik attól, hogy – az előadóművészek, hangfelvétel-előállítók és műsorszóró szervezetek védelméről szóló nemzetközi egyezmény értelmében – megfelelő mennyiségben eladásra kínáljon egy olyan hangfelvétel többszörözött példányait, amely – a védelmi idő meghosszabbításának hiányában – közkinccsnek számítana, vagy tartózkodik attól,

hogy az ilyen hangfelvételt a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tegye. Az említett lehetőségnek akkor kell megnyílnia, amikor a hangfelvétel-előállító számára az említett mindkét felhasználási cselekmény elvégzésére hagyott ésszerű időtartam letelt. A hangfelvétel-előállító a hangfelvétellel kapcsolatos jogainak ezért meg kell szűnniük egy olyan helyzet elkerülése érdekében, ahol e jogok egyidejűleg állnának fenn az előadóművészek az előadás rögzítésével kapcsolatos jogaival, miközben ez utóbbi jogokat többé már nem ruházza át vagy engedményezi a hangfelvétel-előállítóra.

(9) Az előadóművészeknek általában át kell ruházniuk vagy engedményezniük kell a többszörözésre, terjesztésre, bérletre és előadásaik rögzítésének hozzáférhetővé tételére vonatkozó kizárólagos jogait a hangfelvétel-előállítóra, amikor vele szerződéses kapcsolatba lépnek. Egyes előadóművészek ennek fejében jogdíjelőleget kapnak, és csak azután részesülnek díjfizetésben, ha a hangfelvétel-előállító számára megtérült a kezdeti előleg, és megtörténtek a szerződésben meghatározott esetleges levonások. Más előadóművészek egyszeri díjfizetés ellenében ruházzák át vagy engedményezik kizárólagos jogait (nem ismétlődő díjazás). Ez különösen a közreműködők listáján meg nem jelenő háttérzenészekre („nem megnevezett előadóművészek”), de néha a közreműködők listáján szereplő előadóművészekre („megnevezett előadóművészek”) is igaz.

(10) Kísérő intézkedéseket kell bevezetni annak érdekében, hogy azok az előadóművészek, akik kizárólagos jogait a hangfelvétel-előállítókra átruházták vagy engedményezték, ténylegesen részesüljenek a védelmi idő meghosszabbításának előnyeiből.

(11) Az első kísérő intézkedések egyikeként a hangfelvétel-előállítók kötelezettségeként elő kell írni, hogy legalább évente egyszer a hangfelvételek terjesztésének, többszörözésének és hozzáférhetővé tételének kizárólagos jogából származó bevétel 20%-ának megfelelő összegű tartalékot képezzenek. „Bevételnek” minősül a hangfelvétel-előállító költségek levonása előtti bevétele.

(12) Az említett összegek kifizetését kizárólag azon előadóművészek javára kell fenntartani, akiknek előadásait hangfelvételen rögzítik, és akik egyszeri díjfizetés ellenében a hangfelvétel-előállítóra ruházták vagy engedményezték jogait. Az ilyen módon tartalékolt összeget legalább évente egyszer, egyéni alapon szét kell osztani a nem megnevezett előadóművészek között. Ezt a szétosztást közös jogkezelő szervezetekre kell bízni, és a nem szétosztható bevételre vonatkozó nemzeti szabályok alkalmazhatók. Az e bevétel beszedése és kezelése okozta aránytalan teher elkerülése érdekében a tagállamoknak képeseknek kell lenniük annak szabályozására, hogy milyen mértékben kötelesek a mikrovállalkozások hozzájárulni, ha az ilyen díjfizetések ésszerűtlennek tünnének az ilyen bevétel beszedésének és kezelésének költségeihez képest.

(13) A 2006/115/EK irányelv 5. cikke azonban már biztosítja az előadóművészek számára a méltányos díjazáshoz való elidegeníthetetlen jogot, többek között a hangfelvételek bérletéért. Hasonlóképpen, a szerződéses gyakorlatban az előadóművészek általában nem ruházzák át vagy engedményezik a hangfelvétel-előállítókra sem a 2006/115/EK irányelv 8. cikkének (2) bekezdése szerinti, a sugárzás és a nyilvánossághoz történő közvetítés egyszeri méltányos díjazására való jogukat, sem a 2001/29/EK irányelv 5. cikke (2) bekezdésének b) pontja szerinti, a magáncélú többszörözésért biztosított méltányos díjazásra való jogukat. Ezért a hangfelvétel-előállítónál a hangfelvételek bérbeadásából keletkező bevételt, a sugárzás és a nyilvánossághoz történő közvetítés egyszeri méltányos díjazását és a magáncélú többszörözésért kapott méltányos díjazást nem kell figyelembe venni a hangfelvétel-előállító által a kiegészítő díjazás kifizetéséhez biztosítandó teljes összeg kiszámításakor.

(14) Hogy helyreállítsák azon szerződések egyensúlyát, amelyekben az előadóművészek kizárólagos jogukat jogdíjalapon hangfelvétel-előállítókra ruházzák át, egy második kísérő intézkedés kell, hogy legyen a „tiszta lap” azon előadóművészek számára, akik a fent említett kizárólagos jogukat jogdíjak vagy díjazás ellenében hangfelvétel-előállítókra engedményezték. Annak érdekében, hogy az előadóművészek teljes mértékben kiaknázhassák a meghosszabbított védelmi időt, a tagállamoknak biztosítaniuk kell azt, hogy az előadóművészek számára a meghosszabbított idő alatt a hangfelvétel-előállítók és az előadóművészek közötti megállapodások alapján olyan mértékű jogdíjat vagy díjazást fizessenek ki, amelyet nem terhel előlegfizetés vagy szerződésben meghatározott levonás.

(15) A jogbiztonság érdekében rendelkezni kell arról, hogy amennyiben nincs egyértelmű utalás az ellenkezőjére a szerződésben, a meghosszabbított időtartamra is hatályban maradjon az előadás rögzítésére vonatkozó jogok szerződéses átruházása vagy engedményezése, amelyről azon időpont előtt állapodtak meg, ameddig a tagállamoknak el kell fogadniuk az ezen irányelvet végrehajtó intézkedéseket.

(16) A tagállamoknak tudniuk kell biztosítani azt, hogy e szerződések egyes, ismétlődő díjfizetésről rendelkező feltételeit az előadóművészek javára újra lehessen tárgyalni. A tagállamoknak eljárásokat kell biztosítaniuk arra az esetre, ha az újratárgyalás sikertelen lenne.

IV.1. A rendelkezések tárgyi hatálya

A 10. cikk fent már elemzett új (5) bekezdése alapján egyértelmű, hogy ezek a speciális, kiegészítő rendelkezések a hatálybalépés időpontjában már meglévő és a hatálybalépést követően keletkező teljesítmények vonatkozásában egyaránt alkalmazandók. Ezek tehát nem

átmeneti jellegű szabályok, hanem az 50+ időszakra az alábbiak szerint – adott esetben – korlátozott tartalmú védelmet adnak az előadóművészek és a hangfelvétel-előállítók számára. Ezek a szabályok tehát akkor is alkalmazandók lesznek az 50+ időszakban, ha egyébként a felek már az új védelmi idő figyelembevételével 70 évre kötnek szerződést egymással. Vagyis: a védelmi idő olyan módon hosszabbodik meg, hogy a +20 éves időtartamban a védelem tartalma eltérően alakul, mint az első 50 évben, illetve a hangfelvétel-előállítók tekintetében az is előfordulhat, hogy a védelmi idő nem is fog 70 évig tartani.

IV.2. A rendelkezések alapján elképzelhető forgatókönyvek az 50+ időszakra

Az irányelv négy alapelethezéssel számol:

1. Az előadóművész és a hangfelvétel-előállító is érdekelt a teljesítmény 50 év utáni, további felhasználásában. Ebben az esetben:
 - a) a korábban megkötött szerződés hatálya meghosszabbodik, illetve változatlanul fennmarad (ez a főszabály is egyben),
 - b) ha a tagállam úgy dönt, hogy átülteti a 10. cikk (2) bekezdését, a felek módosíthatják az ismétlődő díjazásra vonatkozó megállapodást tartalmazó, már megkötött szerződést, a (16) preambulumbekzdés értelmében csak az előadóművész javára,
 - c) az újonnan kötött szerződések van lehetőségük a feleknek 70 évre kötni.

Ebben az esetben a jogok az új irányelv szerint alakulnak attól függően, hogy ismétlődő vagy nem ismétlődő díjazásra vonatkozott a szerződés. E tekintetben átmeneti szabály szükséges, illetve olyan rendelkezés, amely az ismétlődő, illetve nem ismétlődő díjazásra vonatkozó szerződések sorsát rendezi.
2. Az előadóművész érdekelt a teljesítmény további felhasználásában, de a hangfelvétel-előállító nem: az előadóművész 50 év után felmondhatja a szerződést, a saját jogai visszaszállnak rá, a hangfelvétel-előállító jogai megszűnnek. Ez az esetkör a felmondási szabály átültetésével rendezhető.
3. A hangfelvétel-előállító és az előadóművész sem érdekelt (közömbös) a teljesítmény további felhasználásában: ebben az esetben a szerződés fennmarad, a jogok védettek maradnak, a teljesítmények nem kerülnek közkincsbe. Itt nem tudnak a hangfelvétel-előállítói jogok közkincsbe kerülni. Ez az esetkör külön szabályozást nem igényel.
4. A hangfelvétel-előállító érdekelt a teljesítmény további felhasználásában, de az előadóművész nem: ha a hangfelvétel-előállító meg is kezdte a felhasználást, a speciális felmondási ok nem áll be, így esetleg más – a törvényben egyébként megjelölt – felmondási okra hivatkozva szűnhet meg a szerződés. Erre az esetre vonatkozik a szerződés automatikus meghosszabbodása (az átmeneti szabály alapján).

IV.2.1. Az 1. forgatókönyv

A 10a. cikk (1) bekezdése egyértelművé teszi, hogy főszabály szerint az irányelv átültetését megelőzően kötött, jogátruházásról [vagy engedményezésről (assignment, a magyar jogban ez egyszerűen jogátruházás, az irányelv más jogok terminológiáját tükröztette)] szóló szerződések meghosszabbodnak. (Mivel a jogátruházó szerződés nem szólhat a védelmi idő teljes tartamánál rövidebb időre, ezért egyértelmű, hogy azok hosszabbodnak meg, amelyek 2013. november 1-jén még hatályban lesznek.) Erre vonatkozóan szükséges átmeneti szabály bevezetése a magyar szabályozásba, amelyben ki kell mondani, hogy a korábban kötött jogátruházási szerződések hatálya a védelmi idő felemelt időtartamára meghosszabbodik. Nem szól a módosító irányelv arról a kérdéstről, hogy a felhasználást engedő, de az anyajogokat az eredeti jogosultaknál tartó szerződésekkel mi történjen. Ez a kérdés teljes mértékben nemzeti jogalkotói hatáskörben marad, ugyanakkor, mivel a gyakorlatban nincs olyan szerződés, amely nem jogátruházó lenne, és ennek a megváltozása a jövőben sem várható, nem feltétlenül szükséges önálló szabályok alkotása.²

Az irányelv 10a. cikkének (2) bekezdése lehetőséget ad arra is, hogy a tagállamok úgy rendelkezzenek, hogy a feleknek lehetőségük legyen a korábban kötött jogátruházási, engedményezési szerződések módosítására az 50. évet követően. Itt is szükséges átmeneti szabály bevezetése, amely a felek számára megteremti a lehetőséget a korábban kötött szerződés újratárgyalására és módosítására. Meg kell jegyezni azt is, hogy ezen túlmenő szabály bevezetésére viszont nincs szükség, mivel az Szjt. (1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról) 3. §-a útján alkalmazandó Ptk. 241. § alapján a bíróság számára már adott a szerződés módosításának lehetősége: az új körülmény, ami okot adhat a módosításra, maga az irányelv. Tehát ha a felek nem egyeznek meg a módosításban, bármelyik fél bírósághoz fordulhat.

Az irányelv átültetését követően kötendő szerződések tekintetében nincs szükség külön jogszabályi rendelkezésre.

Abban az esetben, ha a felek között az 50+ időszakra fennmarad a szerződés, az irányelv a +20 éves időtartamban alapvetően kétféle jogot biztosít az előadóművész számára attól függően, hogy a szerződés eredetileg nem ismétlődő (vagyis egyszeri) díjazásra vonatkozott-e, vagy rendszeres díjazást (royalty) biztosított.

a) Rendszeres díjazásra jogosító szerződések

A rendszeres díjazást biztosító szerződések értelemszerűen az 50+ időszakban is rendszeres díjazási kötelezettséggel járnak. A rendelkezésekből az következik, hogy ha a tagállam

² Itt felmerülhet az a kérdés, hogy a 10a. cikk alapján mégis nem hosszabbodik-e meg azoknak a teljesítményeknek a védelmi ideje is, amelyeké már lejár az átültetés időpontjára. Álláspontunk szerint azonban a szerződések csak olyan esetben hosszabbodhatnak meg, amikor a védelmi idő is meghosszabbodik, erre vonatkozóan viszont egyértelműen jelzi a 10. cikk (5) bekezdése, hogy csak a még védelemben részesülő teljesítmények tekintetében történhet meg a szerződéshosszabbítás.

lehetővé teszi az 50+ időszakra a szerződésmódosítást, az sem irányulhat arra, hogy előlegfizetéssel vagy más módon történő levonással előzetesen teljesítettnek tekintsék a felek az 50+ időszakra esedékes rendszeres díjat. Ez a rendelkezés az újonnan kötendő szerződések esetében is alkalmazandó lesz, vagyis ezekbe sem lehet olyan kikötéseket foglalni, amelyek kizárnák az 50+ évekre a rendszeres díjfizetést. E tárgyban szükséges az Szt. felhasználási szerződési fejezetbe egy olyan rendelkezés elhelyezése, amely biztosítja azt, hogy ezen díjazás tekintetében az előlegfizetés vagy más módon történő levonással való megkerülése a rendszeres díjazásnak semmis. (Mivel ez a szabály nem vonatkozik a felhasználási szerződési fejezetben rendezett valamennyi szerződésre, csak az előadóművészek tekintetében releváns és kívánatos, ezért megfontolható a másutt – pl. az előadóművészekre vonatkozó fejezetben történő – elhelyezése is.)

b) Egyszeri díjazásra jogosító szerződések

Az előadóművészek vagyoni jogai között szükséges rendelkezni arról, hogy ha a többszörösítésre, terjesztésre és nyilvánosságához közvetítésre vonatkozó jogai átruházásáról szóló szerződése alapján egyszeri díjazást kapott, az előadóművészt elidegeníthetetlen díjigény illeti meg az 50+ években minden évben az előző évben történt felhasználások után a hangfelvétel-előállítónál keletkező bevétel 20%-ára. (Értelemszerűen ha csak egy-egy jogát ruházta át, az abból befolyó bevétel 20%-a lesz a díj.) Itt lehet a kötelező közös jogkezelésről is egyben rendelkezni.

Az irányelv (11) és (13) preambulumbekzdése értelmében a teljes bevétel a díj számításának alapja, tehát a költségek (adók, járulékok) nélküli összeget kell alapul venni. Ugyanakkor a hangfelvétel-előállítót a hangfelvétel felhasználásáért megillető ún. másodlagos díjak nem képezik e díj alapját, mivel ezeket az előadóművészek külön, a hangfelvétel-előállítótól függetlenül, egyébként kapják meg (és ha nem így kellene számítani a díjat, kétszeresen kapnák meg.) Feltétlenül indokolt tehát annak a szabályozása, hogy a díj alapja a költségekkel nem csökkentett árbevétel, de nem kell a bevételbe beleszámítani a hangfelvétel-előállítót megillető másodlagos díjakat.

Mivel az irányelv úgy rendelkezik, hogy a hangfelvétel-előállító az előadóművészek köteles megadni a kifizetés biztosításának érdekében szükséges adatokat, itt szükséges egy olyan, kiegészítő szabály megalkotása, hogy ezt a tájékoztatást a jogot gyakorló közös jogkezelő szervezet számára is meg kell adni, továbbá érdemes a törvényben rendelkezni arról, hogy mely minimumadatok megadására köteles a hangfelvétel-előállító.

A díjra való igény gyakorlása tekintetében a (2d) bekezdés alapján a nemzeti jogban szükséges lesz előírni, hogy az csak közös jogkezelés útján gyakorolható. Figyelemmel az Szt. 2012. január 1-jével hatályba lépett módosítására, arra figyelmet kell fordítani, hogy a kiadónak nem feltétlenül kell tudnia azt, hogy mely jogkezelő szervezet képviseli az adott előadóművészt. Probléma lehet ugyanakkor, hogy az átutalásra kerülő 20% miként fog meg-

oszlani az egyes – adott esetben külön-külön jogkezelő szervezet által képviselt – előadók között. Megfontolandó, hogy nemzeti szinten kerüljön beiktatásra olyan szabály, amely szerint az előadókat illető 20%-os díj a hozzájárulásuk arányában, eltérő rendelkezés híján egyenlő arányban illeti meg őket.

Az irányelv lehetővé teszi, hogy a mikroállalkozások esetében a befizetési kötelezettség alól kivételeket állapítson meg a jogalkotó.

(12) Az e bevétel beszedése és kezelése okozta aránytalan teher elkerülése érdekében a tagállamoknak képeseknek kell lenniük annak szabályozására, hogy milyen mértékben kötelesek a mikroállalkozások hozzájárulni, ha az ilyen díjfizetések ésszerűtlennek tünnének az ilyen bevétel beszedésének és kezelésének költségeihez képest.

A kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 2004. évi XXXIV. törvény 3. §-ának (3) bekezdése szerint mikroállalkozásnak minősül az a társaság, amelynek az éves nettó árbevétele vagy mérlegfőösszege nem haladja meg a 2 millió eurót, és kevesebb mint 10 főt alkalmaz.

A MAHASZ tájékoztatása szerint jelenleg Magyarországon gyakorlatilag nincs olyan hangfelvétel-előállító, amely a mikroállalkozásokra vonatkozó szabályok alól kikerülne. Ebből fakadóan egy olyan kivételi szabály, amely valamennyi mikroállalkozást mentesítené a díjfizetés alól, azzal járna, hogy de facto az irányelv átültetése nem valósulna meg, illetve az előadóművészeknek ez a díjigénye kiüresedne.

Ez a kérdés mindenképp igényli, hogy az érintettek fontolják meg azt, hogy melyek lehetnek azok a szempontok, amelyek alapján a kivételi körbe tartozó vállalkozások körülírhatók, annak érdekében, hogy az előadóművészek ezen joga ne üresedjen ki.

IV.2.2. A 2. forgatókönyv

Az irányelv (2a) bekezdésében meghatározott felmondási jog új, előzetesen nem korlátozható felmondási okot jelent. Az irányelv a nemzeti jogra utalja annak eldöntését, hogy ha a hangfelvétel több előadóművész előadásának rögzítését tartalmazza, hogyan gyakorolhatják a felmondási jogukat. Erre vonatkozóan sem az Sztj.-ben, sem a Ptk.-ban nincsenek speciális szabályok, ezek végiggondolása és esetleges rendezése indokolt lehet.

Figyelemmel kell lenni arra, hogy általában – sem a Ptk.-ban, sem az Sztj.-ben – nincsenek arra sem szabályok, hogy ha – bármely kötelemben – több jogosult van ugyanabban a pozícióban, akkor ezek hogyan gyakorolhatják felmondási jogukat. A Ptk.-ban van rendelkezés a több jogosult, több kötelezett helyzetére: ebből adódóan minden többszemélyes jogosultság együttes, hacsak nincs rendelkezés az egyetemlegességre. Meg kell azonban fontolni, hogy itt célszerűségből ettől esetleg hogyan kell eltérni, mert minden esetben egységes teljesítményben olvadnak össze a jogok. Valószínűsíthető, hogy ez a jog csak együttes jogként gyakorolható, minden más megoldás kezelhetetlen helyzethez vezet.

Mindenekelőtt azt alappal lehet állítani, hogy az előadóművészek ilyen esetekben előzetesen, szerződésben átengedhetik előadóművész-társuknak a felmondás jogát (az irányelv is csak a jogról való lemondást tiltja), ilyen módon a szerződésben kijelölhető, hogy ki fogja több előadóművész nevében is a felmondási jogot gyakorolni. Ha ez nem történik meg, akkor abból fakadóan, hogy jogaik egymástól függetlenül állnak fenn előadásuk vonatkozásában, önállóan gyakorolhatják azokat, tehát felmondási joguk független egymástól, de ezt korlátozhatják a Ptk. általános, joggal való visszaélést tilalmazó szabályai. Végeredményben álláspontunk szerint ezen túlmutató szabályozás nem szükséges.

Meg kell fontolni azonban a felmondási jog szabályozását további két szempontból is: egyrészt a felmondási jog gyakorlásának időpontja: az irányelv erre külön rendelkezést ad: az átruházási vagy engedményezési szerződés felmondásának joga akkor gyakorolható, ha a felvétel-előállító az előadóművésznak az átruházási vagy engedményezési szerződés felmondására irányuló szándékáról szóló értesítését követő egy éven belül elmulasztja elvégezni az említett mondatban szereplő mindkét felhasználási cselekményt. Ebből fakadóan a felmondási jog gyakorlása nem azonnal, hanem egy évre eredményezheti a szerződés megszűnését.

Ugyanakkor az irányelv nem határozza meg a felmondási jog gyakorlásának időbeli korlátját olyan szempontból, hogy a +20 év alatt az előadóművész bármikor gyakorolhatja felmondási jogát (tehát ha azt tapasztalja, hogy a hangfelvétel-előállító nem végez felhasználást). Ez külön rendelkezést nem igényel, ugyanakkor a hangfelvétel-előállítónak számolnia kell azzal, hogy a felhasználás abbahagyása egy éven belül eredményezheti a jogai megszűnését is.

Az irányelv nem foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy az előadóművész mit tehet a felmondási joga eredményeképpen rá visszaszálló jogokkal: ez azt jelenti, hogy rendelkezési joga a rögzítésen teljes körűvé válik, azokat megtarthatja, vagy felhasználást engedhet más számára (emiatt lehet csak együttesen gyakorolni a jogot). Hangfelvétel-előállítói jogok értelemszerűen az esetleges új kiadónál nem keletkeznek, ebből a szempontból a rögzített előadás már közkincsbe fog tartozni. Ez külön átültető rendelkezéseket nem igényel.

Az új felmondási ok szabályozásánál figyelemmel kell lenni arra is, hogy az Szjt.-ben foglalt további felmondási okokhoz ez hogy viszonyul. Itt különös jelentősége lehet az 51. § (1) bekezdésében szabályozott, általános, a fel nem használásból fakadó felmondási oknak,³ amelyhez képest az új felmondási ok speciális lehet. Meg kell vizsgálni azt, hogy az új felmondási ok bevezetése esetén korlátozni lehet-e ennek érvényesítését [ahogy ezt az 51. § (2)

³ 51. § (1) A szerző felmondhatja a kizárólagos felhasználási engedélyt tartalmazó szerződést, ha
a) a felhasználó nem kezdi meg a mű felhasználását a szerződésben meghatározott vagy – ennek hiányában – az adott helyzetben általában elvárható időn belül; vagy
b) a felhasználó a szerzővel megszerzett jogait nyilvánvalóan a szerződés céljának megvalósítására alkalmatlan módon vagy nem rendeltetésszerűen gyakorolja.

bekezdése engedi – álláspontunk szerint nem, ez az irányelvi rendelkezés jellegéből fakad], illetve ki lehet-e zárni annak érvényesítését 5 évre [ahogy ezt az 51. § (4) bekezdése teszi – álláspontunk szerint ezt sem].

V. A SZÖVEGES ZENEMŰVEK VÉDELMI IDEJÉNEK RÉSZLEGES HARMONIZÁCIÓJA

V.1. Az irányelv új szabályai a már átültetett rendelkezések környezetében

Az alapirányelv 1. cikke a következő új (7) bekezdéssel egészül ki a módosító irányelv 1. pontja alapján:

„A szöveges zeneművek védelmi ideje 70 évig tart a következő személyek közül az utolsó túlélő halálát követően, függetlenül attól, hogy a következő személyek társszerzőnek⁴ minősülnek-e: a szöveg szerzője és a zenemű szerzője, feltéve, hogy mindkét hozzájárulást kifejezetten az érintett szöveges zenemű céljára alkották.”

A módosító irányelv (18)–(20) preambulumbekzdése szerint az egységes számítást az indokolja, hogy ezeket a műveket az alkotók túlnyomórészt közösen szerzik, egyes műfajokban az alkotás folyamata is közös munkában zajlik.

Az alapirányelvből a közös művek különböző típusaira vonatkozó szabályok relevánsak még [az 1. cikk (2) és (4) bekezdése, ezekhez kapcsolódó speciális preambulumbekzdés nincs]:

(2) Amennyiben egy művön fennálló szerzői jog több szerzőtársat illet, az (1) bekezdésben meghatározott védelmi időt az utoljára elhunyt szerző halálától kell számítani.

(4) Amennyiben valamely tagállam különleges szerzői jogi rendelkezéseket alkalmaz együttesen létrehozott művek tekintetében vagy a jogosultnak minősülő jogi személyek tekintetében, a védelmi időt a (3) bekezdés szerint kell számítani, kivéve, ha a művet megalkotó természetes személyeket a mű nyilvánosságra hozott változatában e minőségükben tüntették fel. E bekezdés nem érinti azon feltüntetett szerzők jogait, akiknek azonosítható hozzájárulásait e művek tartalmazzák; e hozzájárulások tekintetében az (1) vagy a (2) bekezdést kell alkalmazni.

⁴ Az angol kifejezéssel: co-authors.

V.2. A hatályos magyar szerzői jogi szabályok

5. § (1) Több szerző közös művére, ha annak részei nem használhatók fel önállóan, a szerzői jog együttesen és – kétség esetén – egyenlő arányban illeti meg a szerzőtársakat; a szerzői jog megsértése ellen azonban bármelyik szerzőtárs önállóan is felléphet.

(2) Ha a közös mű részei önállóan is felhasználhatók (összekapcsolt művek), a saját rész tekintetében a szerzői jogok önállóan gyakorolhatók. Az összekapcsolt művekből álló, együtt alkotott közös mű valamely részének más művel való összekapcsolásához az eredeti közös mű valamennyi szerzőjének hozzájárulása szükséges.

6. § (1) Az együttesen létrehozott műre (pl. nemzeti szabványra) a szerzők jogutódjaként azt a természetes vagy jogi személyt, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságot illeti meg a szerzői jog, amelynek kezdeményezésére és irányításával a művet létrehozták, és amely azt a saját nevében nyilvánosságra hozta.

(2) Együttesen létrehozottnak minősül a mű, ha a megalkotásában együttműködő szerzők hozzájárulásai olyan módon egyesülnek a létrejövő egységes műben, hogy nem lehetséges az egyes szerzők jogait külön-külön meghatározni.

A közös művek védelmi idejének számítására vonatkozóan a következő rendelkezések irányadók:

31. § (1) A szerzői jogok a szerző életében és halálától számított hetven éven át részesülnek védelemben.

(2) A hetvenéves védelmi időt a szerző halálát követő év első napjától, szerzőtársak esetében az utoljára elhunyt szerzőtárs halálát követő év első napjától kell számítani.

(5) Az együttesen létrehozott mű védelmi ideje a mű első nyilvánosságra hozatalát követő év első napjától számított hetven év.

A hatályos szabályok alapján az 5. § (1) bekezdése szerinti alkotások esetében a 31. § (2) bekezdése szerinti számítást kell alkalmazni, az indoka ennek pedig az egyes elemek közötti szoros kapcsolat. Ez a rendelkezés az irányelv hatályos 1. cikkének (2) bekezdését ülteti át.

A 6. § szerinti művek esetében a 31. § (5) bekezdését kell alkalmazni, indoka ennek az, hogy a mű vagyoni jogai ezekben az esetekben nem természetes személyekhez kerülnek. Ez a rendelkezés az irányelv 1. cikkének (4) bekezdése első fordulata szerint került átültetésre.

A törvény – úgy tűnhet – nem tartalmaz a védelmi idő számítására vonatkozó speciális rendelkezést azokra a művekre vonatkozóan, amelyek az 5. § (2) bekezdése szerint jönnek létre. Ezen művek védelmi ideje számítható lenne a 31. § (5) bekezdése szerint, de ezek nem tartoznak az irányelv 1. cikke (4) bekezdése alá, és számítható a 31. § (2) bekezdése szerint, bár a törvény nem használja a szerzőtárs kifejezést.

Az alapirányelv csak kétféle közös művet ismer: az 1. cikk (2) bekezdése szerintit és a (4) bekezdése szerintit. A (4) bekezdés második mondata szerint a közös művekre vonatkozó főszabálytól csak az együttesen létrehozott művek, illetve a jogosultnak minősülő jogi személyek tekintetében kell eltérő szabályt alkalmazni, de nem alkalmazhatók olyan esetben, ha a nevesített szerzők azonosítható hozzájárulásait e művek tartalmazzák: ezekben az esetekben a főszabályok érvényesülnek, több szerző esetén értelemszerűen az 1. cikk (2) bekezdése. Ebből következően pedig a magyar jog összhangban az irányelvvel csak úgy értelmezhető helyesen, hogy az 5. § (2) bekezdése alá tartozó esetekben is a védelmi időt a 31. § (2) bekezdése szerint kell számítani, azaz az 5. § (1) és (2) bekezdése alá eső esetekben is az utoljára elhunyt szerző halálát követő hetven évig tart a védelmi idő.

V.3. Az irányelv új rendelkezései és a hatályos jog „egybeolvasása”, az esetlegesen szükséges módosítás elvégzése

Az a kritérium, amely szerint az irányelv alapján a védelmi időt az utoljára elhunyt alkotó halálától kell számítani az, hogy az alkotók mindkét hozzájárulást kifejezetten az érintett szöveges zenemű céljára alkották. E szerint pedig a mű – definíció szerint – eshet az Szt. 5. § (1) bekezdése és az 5. § (2) bekezdése alá is: ez még nem mond semmit arról, hogy az együttműködésük mennyire volt szoros. Ez nem feltétlenül jelenti azonban azt, hogy védelmi idejük számítása eltérjen egymástól: a két kategória védelmi idejének számítása mindenesetre a fentiek szerint azonos lehet.

Az irányelv új szabálya szerint mindenesetre az 5. § (1) bekezdése szerint minősülő műveken kívül legalább egyes, az 5. § (2) bekezdése alá tartozó művek (mégpedig a szöveges zeneművek) esetében az utoljára elhunyt alkotó halálától kell számítani a védelmi időt, tehát ugyanúgy, ahogy az egyértelműen az 5. § (1) bekezdése alá tartozó művek esetében.

Az Szt. szövegének történeti értelmezése alapján és az elméletei előzmények nyomán nyilvánvaló az, hogy a hatályos jog szerint ma már csak szerzőtársak vannak, az 5. § (2) bekezdése pedig nem másik eset, hanem az eredeti többszerzős műé (vagyis a szerzőtársas mű egyik alosztala). Továbbá minden esetben az utoljára elhalt szerzőtárs halálától 70 éves védelmi idővel számol a közös jogkezelés is.

A fenti értelmezés elfogadása esetén a törvény módosítása nem feltétlenül szükséges, ugyanakkor az egyértelműség kedvéért érdemes lenne rögzíteni, hogy az 5. § (1) és (2) bekezdése szerint minősülő alkotások esetében ugyanúgy, az utoljára elhunyt szerző halálától kell számítani a védelmi idő 70 éves szakaszát.

Erre vonatkozó szövegjavaslatunk a következő:

(2) A hetvenéves védelmi időt a szerző halálát követő év első napjától, közös művek (5. §) esetében az utoljára elhunyt szerzőtárs halálát követő év első napjától kell számítani.

V.4. Átmeneti rendelkezések a szöveges zeneművek védelmi idejének egységesítése tekintetében

Az irányelv 10. cikkének (6) bekezdésébe került be az átmeneti rendelkezés, amely azt a célt szolgálja, hogy elrendezze azon művek sorsát, amelyek valamely tagállamban esetleg már kikerültek a védelemből:

Az 1. cikk (7) bekezdése az olyan szöveges zeneművekre alkalmazandó, amelyeknek legalább a zenéje vagy a szövege legalább egy tagállamban védelem alatt áll 2013. november 1-jén, valamint azokra a szöveges zeneművekre, amelyek ezen időpont után születnek.

Tehát abban az esetben feléled a szöveges zenemű már nem védett eleme tekintetében is a védelem, ha akár a szöveg, akár a zene 2013. november 1-jén még védelmet élvez bármely tagállamban. (Ez akkor lehetséges, ha a túlélő szerzőnek 2013. január 1-jével még nem járt le a védelmi ideje, vagyis 1942. január 1-je után halt meg.)

Figyelemmel a fentiekre, a magyar jog szerint az 5. § (1) és (2) bekezdése szerint a szöveges zeneművek védelmi idejét ma is minden esetben az utoljára elhunyt szerző halálától kell számítani, akkor átmeneti szabályok bevezetésére a magyar jogban nincs szükség, hiszen nem járt le olyan mű védelme, amely ezután védett lenne.

A magyar szabályok változásától függetlenül megjegyzendő, hogy az irányelv szerint egyes tagállamokban szintén nem az utoljára elhunyt szerző halálától számítják minden szöveges zenemű tekintetében a védelmi időt, így előfordulhat, hogy ott lesz olyan magyar szerzőjű mű, amelynek a védelmi ideje az ott már nem védett rész tekintetében is feléled.⁵ (A fellelhető bizottsági dokumentumok közül egyedül az irányelvtervezet vezetői összefoglalója sorolta fel azokat az országokat, amelyek külön számítják a szöveges zeneművek esetében az egyes részek védelmi idejét, ugyanakkor a szöveg később jelentősen módosult, így egyáltalán nem biztos, hogy ezekben az országokban ténylegesen érdemben fog változni a védelmi idő számítása.)

⁵ Ausztria, Ciprus, Cseh Köztársaság, Dánia, Egyesült Királyság, Finnország, Hollandia, Írország, Lengyelország, Luxemburg, Magyarország, Málta, Németország, Olaszország (az operák kivételével), Románia, Svédország, Szlovénia.